

1. ชื่อโครงการ การรวบรวม ศึกษา และคัดเลือกพันธุ์กระชายดำ
2. หัวหน้าโครงการ เสริมสกุล พจนการุณ
คณะผู้ดำเนินงาน ชวง แก้วรักษ์
3. ระยะเวลาโครงการ ตุลาคม 2545-กันยายน 2547
4. งบประมาณ 330,625 บาท

5. บทคัดย่อ

โครงการรวบรวม ศึกษา และคัดเลือกพันธุ์กระชายดำมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมพันธุ์กระชายดำ มาทำการศึกษาและจำแนกพันธุ์ โดยใช้ลักษณะทางพฤกษศาสตร์และพื้นฐานทางพันธุกรรม วิเคราะห์คุณสมบัติทางเคมีของสารที่มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา การสะสมในเหง้า และการคัดเลือกพันธุ์กระชายดำสำหรับแนะนำให้เกษตรกรปลูกดำเนินการระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2545-กันยายน 2547 โดยรวบรวมพันธุ์ในแหล่งปลูกเป็นการค้า จังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ และเลย ปลูกศึกษาในศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตลำปาง เลย (ภูเรือ) และศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (แม่จอนหลวง) วิเคราะห์จำแนกพันธุ์และคุณสมบัติทางเคมีโดยศูนย์วิจัยพืชสวนเชียงราย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ขอนแก่น เชียงใหม่ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปรียบเทียบลักษณะสีเนื้อในเหง้า ความแตกต่างทางพันธุกรรมโดยใช้เทคนิคชีวโมเลกุล ศึกษาองค์ประกอบทางเคมีของน้ำมันหอมระเหย สารสกัดเอธานอลจากเหง้า รวมทั้งศึกษาลักษณะการเจริญเติบโตลักษณะของต้น ใบ และสีเนื้อของเหง้า ผลการศึกษาสามารถแบ่งกระชายดำ เป็นกลุ่มใบแดง ที่มีสีเนื้อในเหง้าสีเข้ม และกลุ่มใบเขียวมีสีเนื้อในเหง้าสีจาง ซึ่งพันธุ์กระชายดำที่มีสีเนื้อในเหง้าสีเข้มที่สุด ได้แก่ กระชายดำพันธุ์ร่มเกล้า จากอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เป็นพันธุ์ที่มีสารสกัดเอธานอลจากเหง้าสูงกว่าพันธุ์อื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ การวิเคราะห์ทางเภสัชวิทยาพบว่า สารสกัดเอธานอลจากเหง้ามีฤทธิ์ต้านทานการเกิดแผลในกระเพาะอาหาร และการเกิดอนุมูลอิสระในหนูขาวใหญ่ ฤทธิ์ต้านทานความเมื่อยล้าในหนูถีบจักร การวิจัยเชิงสำรวจพบว่า กระชายดำพันธุ์ร่มเกล้าได้รับความพึงพอใจจากผู้ประกอบการ ผู้ปลูก และผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์กระชายเนื่องจากมีสีเนื้อในเหง้าสีเข้ม ควรที่พัฒนาเป็นพันธุ์แนะนำส่งเสริมให้ปลูกกระชายดำพันธุ์ร่มเกล้าสำหรับทำเป็นผลิตภัณฑ์กระชายดำอย่างกว้างขวางต่อไป

ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย (ภูเรือ) สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 (ขอนแก่น)